

■ Burak BULUT ¹
■ Hakan KAR ²

SOSYAL MEDYA TARİHİ

Sosyal medya; kullanıcıların kişisel bilgilerini, fikirlerini, mesajlarını ve diğer içerikleri (video, müzik vb.) paylaşmak için çevrimiçi topluluklar oluşturdukları elektronik iletişim biçimi olarak tanımlanmaktadır (1). 90'lı yıllara kadar bu platformlar geliştirilmiş ve 90'lı yıllardan sonra uluslararası ağların yaygınlaşmasıyla adeta bir patlama yaşamıştır (2). Kullanımı belirli bir grup ve ortamı aşarak git gide tüm dünyaya yayılmıştır. Yayılmasında insanların iş, sağlık, eğitim, haberleşme ve eğlence alanlarındaki ihtiyaçlarının ve Web 2.0 teknolojisinin büyük etkisi olmuştur.

Sosyal medyanın tarihine baktığımızda ilk olarak üzerine kurulduğu internetin doğuşuna göz atmak gerekmektedir. İlk olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde Advanced Research Projects Agency (ARPA) tarafından 1957'de ARPANET ismiyle geliştirilen internet; araştırma birimleri, şirketler ve üniversitelerde verilerin paylaşılması amacıyla yerel olarak kullanılmaya başlandı. 1979 yılında ARPA çalışma grubunda bulunan bir bilgisayar mühendisi tarafından e-posta uygulaması geliştirildi.

İnternet ve e-posta sisteminin geliştirilmesinden sonra insanların sadece işle ilgili veri alışverişi aşılıarak ilgi duydukları, merak ettikleri ve fikir alışverişinde bulunabilecekleri bir dizi platformlar geliştirilmiştir. 1971 yılında Duke Üniversitesi öğrencisi iki kişi tarafından haber ve tartışma yazılarının paylaşıldığı metin tabanlı Usenet isimli (User's Network) dosya paylaşım uygulaması geliştirilirken, 1984 yılında başka bir üniversite öğrencisi tarafından e-posta listelerini otomatik yönetme becerisi tanıyan LISTSERV isimli e-posta uygulaması geliştirilmiştir.

¹ Uzm. Dr., Mersin Şehir Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Adli Tıp, burakbulut090416@gmail.com

² Prof. Dr., Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp AD., drhakankar73@gmail.com

toplumsal bilinçlenmeyi sağlayacak uygulamaların dışında çevrimiçi tanışılan kişiyle yüz yüze buluşacak kişinin ilk buluşma hususunda gerekli güvenlik tedbirlerini oluşturmamasının veya ailesine, arkadaşlarına ve tanıdığı kişilere bilgi vermesinin, yanında üçüncü kişilerle iletişim sağlayabileceği telefon, bilgisayar gibi cihaz bulundurmasının, imkan bulduğu takdirde üçüncü kişilerle bulunduğu yerle ilgili konum paylaşmasının riskleri en düşük seviyeye indirebileceğini düşünmekteyiz.

Çevrimiçi ve cinsel şiddet olaylarında risk grubunda bulunan özellikle mental retarde bireyler ve çevrimiçi kabiliyetleri nispeten diğer bireylere göre yetersiz olan kız çocukları olmak üzere tüm çocuk ve adölesan yaş grubu bireylerin ebeveynlerinin internet filtre programları konusunda bilinçlendirilmesinin ve çocuklarının çevrimiçi gözetim altında olmasının oluşabilecek potansiyel riskleri engellemek ve meydana gelen şiddet olaylarının önüne geçebilmek amacıyla yapılmasının önemli olduğunu düşünmekteyiz.

Ebeveynlerle çocuklar arasındaki iletişim problemlerinin, aile içerisindeki çatışma ortamının, ailedeki güven ortamının bozulmasına neden olduğu ve bu durumun çocukları çevrimiçi risklere karşı savunmasız hale getirmesinden dolayı ebeveynlere konuyla ilgili eğitim programları düzenlenmesi gerekmektedir.

KAYNAKLAR

1. Merriam-webster. (12/02/2023 tarihinde <https://www.merriam-webster.com/dictionary/social%20media> adresinden ulaşılmıştır).
2. Luppacini R. Moral, Ethical, and Social Dilemmas in the Age of Technology: Theories and Practice: Theories and Practice. United States of America: IGI Global, 2013.
3. Sajithra, K., Patil, R. Social media—history and components. *Journal of Business and Management*. 2013;7(1): 69-74. doi:10.9790/487X-0716974
4. Gaudeul, A., Peroni, C. Reciprocal attention and norm of reciprocity in blogging networks. *Jena economic research papers*. 2010;20. doi:10.2139/ssrn.1577062
5. Harmanci, R. Time to get a life—pioneer blogger Justin Hall bows out at 31. (24/02/2023 tarihinde <https://www.sfgate.com/news/article/Time-to-get-a-life-pioneer-blogger-Justin-Hall-2697359.php> adresinden ulaşılmıştır).
6. Branka. Facebook Statistics 2023. (04/04/2023 tarihinde <https://truelist.co/blog/facebook-statistics/> adresinden ulaşılmıştır).
7. Kaplan, A. M., Haenlein, M. Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media. *Business horizons*. 2010;53(1): 59-68. doi:10.1016/j.bushor.2009.09.003
8. Williams, D. L., Crittenden, V. L., Keo, T. at al. The use of social media: an exploratory study of usage among digital natives. *Journal of Public Affairs*. 2012;12(2):127-136. doi: 10.1002/pa.1414
9. Korgaonkar, PK., Wolin, LD. A multivariate analysis of web usage. *Journal of advertising research*. 1999;39(2): 53-53.
10. Papacharissi, Z., Rubin, AM. Predictors of Internet use. *Journal of broadcasting & electronic media*, 2000;44(2), 175-196. doi:10.1207/s15506878jobem4402_2
11. Palmgreen, P., Rayburn, JD. Uses and gratifications and exposure to public television: A discrepancy approach. *Communication Research*. 1979;6(2): 155-179. doi:10.1177/009365027900600203

12. Whiting, A., Williams, D. Why people use social media: a uses and gratifications approach. *Qualitative market research: an international journal*. 2013;16(4): 362-369. doi:10.1108/qmr-06-2013-0041
13. Brandtzæg, PB., Heim, J. Why People Use Social Networking Sites. *Lecture Notes in Computer Science*. 2009. p. 143–152. doi:10.1007/978-3-642-02774-1_16
14. Suler, J. The online disinhibition effect. *Cyberpsychology & behavior*. 2004;7(3): 321-326. doi:10.1002/aps.42
15. Calder, MC. The internet: Potential, problems and pathways to hands-on sexual offending. *Child sexual abuse and the internet: Tackling the new frontier*. 2004. p. 2-23.
16. Ögel K. İnternet bağımlılığı: İnternetin psikolojisini anlamak ve bağımlılıkla başa çıkmak. İş Bankası Kültür Yayınları; 2012.
17. Slavtcheva-Petkova, V., Nash, VJ., Bulger, M. Evidence on the extent of harms experienced by children as a result of online risks: implications for policy and research. *Information, Communication & Society*. 2015;18(1): 48-62. doi:10.1080/1369118x.2014.934387
18. Mitchell, KJ., Finkelhor, D., Wolak, J. Victimization of youths on the Internet. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*. 2004;8(1-2): 1-39. https://doi.org/10.1300/J146v08n01_01
19. Unicef. Analysis of the Situation of Children and Young People in Turkey 2011. (23/02/2023 tarihinde https://www.unicef.org/turkiye/media/5246/file/Analysis%20of%20the%20Situation%20of%20Children%20and%20Young%20People%20in%20Turkey%202011.pdf adresinden ulaşılmıştır).
20. Livingstone, S., Helsper, E. Gradations in digital inclusion: Children, young people and the digital divide. *New media & society*. 2007;9(4): 671-696. doi:10.1177/1461444807080335
21. Marret, MJ., Choo, WY. Victimization after meeting with online acquaintances: A cross-sectional survey of adolescents in Malaysia. *Journal of interpersonal violence*. 2018;33(15): 2352-2378. doi:10.1177/0886260515625502
22. Mitchell, KJ., Finkelhor, D., Wolak, J. Risk factors for and impact of online sexual solicitation of youth. *Jama*. 2001;285(23): 3011-3014. doi:10.1001/jama.285.23.3011
23. Wolak, J., Finkelhor, D., Mitchell, KJ. at al. Online "predators" and their victims: myths, realities, and implications for prevention and treatment. *American psychologist*. 2008;63(2): 111-128. doi:10.1037/0003-066x.63.2.111
24. World Health Organization. Guidelines for medico-legal care of victims of sexual violence. (05/01/2023 tarihinde https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/42788/924154628X.pdf?sequence=1&isAllowed=y adresinden ulaşılmıştır).
25. Kar, H., Özdemir, Ç. Cinsel Şiddet. Dokgöz, H (ed.) *Adli Tıp ve Adli Bilimler*. Ankara: Akademisyen Kitabevi 2019. p. 433-468.
26. Polat, O. Şiddet. Ankara: Seçkin Yayınevi; 2021.
27. Finkelhor, D. The international epidemiology of child sexual abuse. *Child abuse & neglect*. 1994;18(5): 409-417. doi:10.1016/0145-2134(94)90026-4
28. Analysis & Policy Observatory. Working without fear: Results of the sexual harassment national telephone survey 2012. (09/03/2023 tarihinde https://apo.org.au/node/31679 adresinden ulaşılmıştır).
29. Tanrıverdi, G., Şıpkın, S. Çanakkale’de sağlık ocaklarına başvuran kadınların eğitim durumunun şiddet görme düzeyine etkisi. *Fırat Tıp Dergisi*. 2008;13(3): 183-187.
30. Björklund, K., Häkkänen-Nyholm, H., Sheridan, L. at al. The prevalence of stalking among Finnish university students. *Journal of interpersonal violence*. 2010;25(4): 684-698. doi:10.1177/0886260509334405
31. Tjaden, PG., Thoennes, N. Stalking in America: Findings from the national violence against women survey. US Department of Justice, Office of Justice Programs, National Institute of Justice; 2014.

32. Perreault, S. Self-reported Internet victimization in Canada, 2009. Juristat: Canadian Centre for Justice Statistics; 2011.
33. Kowalski, RM., Limber, SP., Agatston, PW. Cyberbullying: Bullying in the digital age. John Wiley & Sons; 2012.
34. Ang, RP., Goh, DH. Cyberbullying among adolescents: The role of affective and cognitive empathy, and gender. *Child Psychiatry & Human Development*. 2010;41: 387-397. doi:10.1007/s10578-010-0176-3
35. Boulton, MJ., Hardcastle, K., Down, J. at al. A comparison of preservice teachers' responses to cyber versus traditional bullying scenarios: Similarities and differences and implications for practice. *Journal of Teacher Education*. 2014;65(2): 145-155. doi:10.1177/0022487113511496
36. Akbulut, Y., Eristi, B. Cyberbullying and victimisation among Turkish university students. *Australasian Journal of Educational Technology*. 2011;27(7). doi:10.14742/ajet.910
37. McGrath, MJ. School bullying: Tools for avoiding harm and liability. Corwin Press;2007.
38. Smith, PK., Mahdavi, J., Carvalho, M. at al. Cyberbullying: Its nature and impact in secondary school pupils. *Journal of child psychology and psychiatry*. 2008;49(4): 376-385. doi:10.1111/j.1469-7610.2007.01846.x
39. Olweus, D. Bullying: What we know and what we can do. Wiley-Blackwell; 1993.
40. Kokkinos, CM., Antoniadou, N., Markos, A. Cyber-bullying: An investigation of the psychological profile of university student participants. *Journal of Applied Developmental Psychology*. 2014;35(3): 204-214. doi:10.1016/j.appdev.2014.04.001
41. Aslan, A., Doğan, BÖ. Çevrimiçi şiddet: Bir siber zorbalık alanı olarak "Potinss" örneği. *Marmara İletişim Dergisi*. 2017;(27): 95-119. doi:10.17829/midr.20172729524
42. Lenhart, A. Teens, social media & technology overview 2015. (07/06/2023 tarihinde <https://www.pewresearch.org/internet/2015/04/09/teens-social-media-technology-2015/> adresinden ulaşılmıştır).
43. Henry, N., Powell, A. Sexual violence in the digital age: The scope and limits of criminal law. *Social & legal studies*. 2016;25(4): 397-418. doi:10.1177/0964663915624273
44. Henry, N., Powell, A. Technology-facilitated sexual violence: A literature review of empirical research. *Trauma, violence, & abuse*. 2018;19(2): 195-208. doi:10.1177/1524838016650189
45. O'Keeffe, GS., Clarke-Pearson, K. The impact of social media on children, adolescents, and families. *Pediatrics*. 2011;127(4): 800-804. doi:10.1177/1524838016650189
46. Benotsch, EG., Martin, AM., Snipes, DJ. at al. Significant and non-significant associations between technology use and sexual risk: A need for more empirical attention. *Journal of Adolescent Health*. 2013;53(1): 147-148. doi:10.1016/j.jadohealth.2013.03.028
47. Levine, D. Sexting: a terrifying health risk... or the new normal for young adults?. *Journal of Adolescent Health*. 2013;52(3): 257-258. doi:10.1016/j.jadohealth.2013.01.003
48. Thompson, MP., Morrison, DJ. Prospective predictors of technology-based sexual coercion by college males. *Psychology of violence*. 2013;3(3), 257-258. doi:10.1016/j.jadohealth.2013.01.003
49. Doğan, BÖ., Ertürk, YD., Aslan, P. Facebook Kullanıcısı Kız Çocuklarına Yönelen Zorbalık Odaklı Siber Tacizin Cinsel Tacize Dönüşümü: Gazete Haberleri Üzerinden Betimsel Bir Değerlendirme. *Etkileşim*. 2018;(2): 36-55. doi:10.32739/etkilesim.2018.2.27
50. Barak, A. Sexual harassment on the Internet. *Social science computer review*. 2005;23(1): 77-92. doi:10.1177/0894439304271540
51. Finn, J., Banach, M. Victimization online: The down side of seeking human services for women on the Internet. *Cyberpsychology and Behavior*. 2000;3(2): 243-254. doi:10.1089/109493100316102
52. Nguyen, TT., Nguyen, QVH., Nguyen, DT. at al. Deep learning for deepfakes creation and detection: A survey. *Computer Vision and Image Understanding*. 2022, 223, 103525. doi:10.1016/j.cviu.2022.103525

53. Bloomberg. How Faking Videos Became Easy — And Why That's So Scary. (02/03/2023 tarihinde <https://fortune.com/2018/09/11/deep-fakes-obama-video/> adresinden ulaşılmıştır).
54. Zakharov, E., Shysheya, A., Burkov, E. at al. Few-shot adversarial learning of realistic neural talking head models. IEEE/CVF international conference on computer vision, 2019. p. 9459-9468.
55. Bates, S. Revenge porn and mental health: A qualitative analysis of the mental health effects of revenge porn on female survivors. *Feminist Criminology*. 2017;12(1): 22-42. doi:10.1177/1557085116654565
56. Mitchell, KJ., Finkelhor, D., Wolak, J. The exposure of youth to unwanted sexual material on the Internet: A national survey of risk, impact, and prevention. *Youth & Society*. 2003;34(3): 330-358. doi:10.1177/0044118X02250123
57. Ballard, ME., Welch, KM. Virtual warfare: Cyberbullying and cyber-victimization in MMOG play. *Games and culture*. 2017;12(5): 466-491. doi:10.1177/1555412015592473
58. Meyer, R., Cukier, M. Assessing the attack threat due to IRC channels. International Conference on Dependable Systems and Networks (DSN'06), IEEE, 2006, June, p. 467-472. doi:10.1109/DSN.2006.12
59. Finn, J. A survey of online harassment at a university campus. *Journal of Interpersonal violence*. 2004;19(4): 468-483. doi:10.1177/0886260503262083
60. Bowker, A., Gray, M. An introduction to the supervision of the cybersex offender. *Fed. Probation Journal*. 2004;68(3): 3-8.
61. Alexy, EM., Burgess, AW., Baker, T. at al. Perceptions of cyberstalking among college students. *Brief treatment and crisis intervention*. 2005;5(3): 279-289. doi:10.1093/brief-treatment/mhi020
62. Reyns, BW., Henson, B., Fisher, BS. Stalking in the twilight zone: Extent of cyberstalking victimization and offending among college students. *Deviant behavior*. 2012;33(1): 1-25. doi:10.1080/01639625.2010.538364
63. Burke, SC., Wallen, M., Vail-Smith, K. at al. Using technology to control intimate partners: An exploratory study of college undergraduates. *Computers in human behavior*. 2011;27(3): 1162-1167. doi:10.1016/j.chb.2010.12.010
64. McFarlane, L., Bocij, P. Cyberstalking: defining the invasion of cyberspace. *Forensic Update*. 2003;(72), 18-22.
65. Hutton, S., Haantz, S. Cyber stalking, 2003. (<http://www.nw3c.org/> adresinden ulaşılmıştır).
66. Drouin, M., Tobin, E. Unwanted but consensual sexting among young adults: Relations with attachment and sexual motivations. *Computers in Human Behavior*. 2014;31: 412-418. doi:10.1016/j.chb.2013.11.001
67. Johnson, H. Measuring violence against women: Statistical trends 2006. Statistics Canada. (22/03/2023 tarihinde <https://www150.statcan.gc.ca/n1/pub/85-570-x/85-570-x2006001-eng.pdf> adresinden ulaşılmıştır).
68. Siegle, D. Cyberbullying and sexting: Technology abuses of the 21st century. *Gifted child today*. 2010;33(2): 14-65. doi:10.1177/107621751003300206
69. A Thin Line. Executive Summary: 2011 Ap-Mtv Digital Abuse Study. (23/04/2023 tarihinde http://www.athinline.org/pdfs/MTV-AP_2011_Research_Study-Exec_Summary.pdf adresinden ulaşılmıştır).
70. Daneback, K., Månsson, SA., Ross, M. Using the Internet to find offline sex partners. *CyberPsychology & Behavior*. 2007;10(1): 100-107. doi:10.1089/cpb.2006.9986
71. Baker, AJ. Double click: Romance and commitment among online couples. The Hampton Press, 2005.
72. Wolak, J., Mitchell, KJ., Finkelhor, D. Close online relationships in a national sample of adolescents. *Adolescence-San Diego*, 2002;37: 441-455.

73. Helweg-Larsen, K., Schütt, N., Larsen, HB. Predictors and protective factors for adolescent Internet victimization: Results from a 2008 nationwide Danish youth survey. *Acta paediatrica*. 2012;101(5): 533-539. doi:10.1111/j.1651-2227.2011.02587.x
74. Livingstone, S., Bober, M. UK children go online: Final report of key project findings, 2005. (15/05/2023 tarihinde https://www.researchgate.net/profile/Sonia-Livingstone/publication/30520691_UK_Children_Go_Online_final_report_of_key_project_findings/links/5471b8490cf216f8cfad140c/UK-Children-Go-Online-final-report-of-key-project-findings.pdf adresinden ulaşılmıştır).
75. Mitchell, KJ., Finkelhor, D., Wolak, J. at al. Youth internet victimization in a broader victimization context. *Journal of Adolescent Health*. 2011;48(2): 128-134. doi:10.1016/j.jadohealth.2010.06.009
76. Craven, S., Brown, S., Gilchrist, E. Sexual grooming of children: Review of literature and theoretical considerations. *Journal of sexual aggression*. 2006;12(3): 287-299. doi:10.1080/13552600601069414
77. McAlinden, AM. 'Setting'Em Up': Personal, familial and institutional grooming in the sexual abuse of children. *Social & Legal Studies*. 2006;15(3): 339-362. doi:10.1177/0964663906066613
78. Bulut B. Sosyal Medya Aracılığıyla Cinsel Şiddet. Tıpta Uzmanlık Tezi, Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi, 2022.